

Műemlék kastélymúzeum

A dél-csehországi Zvíkov gótikus várkastélya festői környezetben, az Otava és a Vltava összefolyásánál az Orlik víztároló partján emelkedik a magasba. A vár a XIII. és a XIV. században a cseh királyok palotája volt. Első ízben I. Václav idején említik az okiratok (1205–1253), teljes befejezéséről pedig II. Otakar (1253–1278) dokumentumai adnak számot. Az építészeti remeknek számító várkastélyon az idők folyamán jelentősebb átépítést nem végeztek, ma is híven őrzí a múltat. A cseh államiság e beszédes tanújelét a legjelentősebb műemlékek között őrzi, ápolja az állam. Termelmei ma múzeumnak adnak helyet.

Az egyik állandó kiállítás a cseh államiság történetének emlékeit ismerteti. A földszinti helyiségek a gótikus építészeti monumentálisitását, célszerűségét mutatják be a ma emberének. A belülről is korhűen restaurált első emeleten a múzeum termel várják a látogatókat.

Gyógyszerkutatások Bulgáriában

A bolgár gyógyszeripar és a bolgár gyógyszerkutatás történetét röviden a húszas években nyílt meg az első gyógyszerkutatási intézet és gyógyszerkutatási részlege, ahol megkezdtek a növényi alapanyagú gyógyszerek előállítását és klinikai kipróbálását. Jelenleg a gyógyszerkutatás a népgazdaság fejlődő ágai közé tartozik. Hat tanszék foglalkozik e fontos ismeretanyagok oktatásával a főiskolákon, egyetemeken. Két jelentős kutatóintézet, számos laboratórium munkatársai járulnak hozzá a gyógyszerkutatás, ezen keresztül pedig a gyógyszerkészítés új meg új eredményeihez.

Peter Nikolov professzor — az első gyógyszerkutatási kutatóintézet hajdani asszisztense — munkatársaival számos új gyógyszer kifejlesztéséhez segített hozzá. Ilyen például a gyermekbénulás szövődményeinek kezelésénél használatos Nivalin, amelyet a vegetatív idegrendszeri zavarok esetén is eredményesen alkalmaznak, és ilyen a sebészetben nélkülözhetetlen Pimadin; a kitűnő antituberkulotikum, az INHA—1 és a SAM. Bolgár kutatók vizsgálják egyes gyógyszerek hatását az agyi vérkeringésre, s ezzel a gyógyszerkutatás világviszonylatban is új irányát követik. A plovdivi gyógyszerkutatók a hazai gyógyvizek, 42 különféle éterolajfajta és méhészeti termék farmakológiai hatását is vizsgálják.

A bolgár gyógyszerek ma a világ 60 országában ismertek és keresettek. A legtöbbet a Szovjetunióba exportálják.

A bolgár gyógyszerkutatás ma a világ 60 országában ismertek és keresettek. A legtöbbet a Szovjetunióba exportálják.

Jubileumra készül a Tápai Népi Együttes

A húszas évek derekán már szervezett formában működött Tápén a *dalárda*. Hosszú élete alatt a mindennapi életük egy-egy sajátos mozzanatát — 15 perces keretbe foglalva — állították színpadra, amivel a budapesti István-napi ünnepségsorozaton léptek közönség elé esténként. Tápe 1934 óta vesz részt ezeken a bemutatokon a *Tápai lakodalom*, vagy a *Tápai halászhajó* (kétszáz két másorból, egy mű készült) című összeállítás színrevitelével. 1946 és 1949 között egy ideig két néven szerepeltek, mert működött még az *Országos Bokréta Központ*, de mellette bontogatta szárnyát a Népművelési Intézetben is a népi együtteseket összefogó bizottság. 1949-ben az addig Bokréta néven megismert és híressé vált tápai együttes a *népi együttes* nevet vette föl, de sem személyi, sem

szerveződéti és működött, amelyek a saját etnikai tájegységük folklórját voltak hivatottak ápolni. Minden nap életük egy-egy sajátos mozzanatát — 15 perces keretbe foglalva — állították színpadra, amivel a budapesti István-napi ünnepségsorozaton léptek közönség elé esténként. Tápe 1934 óta vesz részt ezeken a bemutatokon a *Tápai lakodalom*, vagy a *Tápai halászhajó* (kétszáz két másorból, egy mű készült) című összeállítás színrevitelével. 1946 és 1949 között egy ideig két néven szerepeltek, mert működött még az *Országos Bokréta Központ*, de mellette bontogatta szárnyát a Népművelési Intézetben is a népi együtteseket összefogó bizottság. 1949-ben az addig Bokréta néven megismert és híressé vált tápai együttes a *népi együttes* nevet vette föl, de sem személyi, sem

egyéb változás nem történt. Érdekes módon — ki tudja milyen suta meggondolásból — némelyek — sajnos rossz tájékozott és befolyásolt vezetők is — ettől az időtől számítják a tápai néptáncmozgalom, s egyáltalán a tudatos hagyományápolás létezését. Pedig ez korántsem igaz! Már a fönntiekből is világosan kitűnik, hogy az első hivatalos dátum 1934. év, amitől nem kevesebb, mint 45 esztendő választ el minket. Elválaszt? Nem hiszem, mert azóta folyamatosan Tápén a népművészet ápolása, csak — mint láttuk — időközben más nevet vett föl. Így lett népi együttes, aminek a jubileumi éve ma éppen 30 esztendő, sőt, mint *Hagyományörző Pávkör* a tizenötödik születését tapossa. Így ez az év háromszorosan is jubileumi év a Tápai Népi Együttes életében.

Ilf. Lele József

Szabadság, leszerelés után

M. F. szegedi olvasónk sorkatonai szolgálata alatt szakszervezeti rendfokozatot ért el. A leszerelés után régi munkahelyére tért vissza dolgozni. Rendfokozatára tekintettel számított arra, hogy a munkajogi szabályok szerint hat munkanap rendkívüli szabadságot fog kapni. A vállalat azonban csak négy munkanap fizetett szabadságot biztosított ezen a címen részére. Olvasónk a vállalat eljárását méltánytalanul tartja, mert tudomása szerint minden leszerelő katonatársa, akik tisztességes rendfokozatot értek el, megkapták vállalatuktól a hat munkanap rendkívüli szabadságot, még örvézető rendfokozat esetén is. Kérdezi: a vállalat eljárása vitatható-e? Továbbá azt is szeretné tudni, hogyan kell megállapítani a leszerelők munkabéretét?

Olvasónk esetében a vállalat eljárása jogilag nem kifogásolható. A 9/1973. (VIII. 28.) MűM. számú rendelet 2. paragrafusa szerint a sorkatonai szolgálat teljesítése után a bevonulás előtti munkahelyen tovább foglalkoztatott dolgozót — a leszerelést követő évben — az illetékes katonai szerv által kiállított, az adományszükséghez szükséges feltételt bizonyító igazolás, okirat (katonakönyv) alapján asorkatonai szolgálat alatt a kiváló szint vagy tiszthelyetesi rendfokozat (örrmester, törzsrörmester, főtrözsrörmester), illetőleg zászlós vagy tartalékos tiszt rendfokozat elérése esetén hattól tizenkét munkanapig terjedő rendkívüli szabadság illeti meg. Elenjáró osztályos szint vagy tiszt rendfokozat (örvezető, tizedes, szakaszvezető) elérése esetén hat mun-

kanapig terjedő rendkívüli szabadság jár.

Olvasónkat a fenti rendelkezés szerint legalább hat munkanap rendkívüli szabadság illeti meg, de ennek mértéke kevesebb is lehet, a vállalat mérlegelésétől függően. Tekintettel arra, hogy a munkajogi szabályok adta keret között a rendkívüli szabadság konkrét mértékét a vállalat állapítja meg, ezért ebben az ügyben munkajogi vita sem kezdeményezhető.

A fenti rendelet foglalkozik a leszerelők bérével is. A rendelet kimondja, hogy a sorkatonai szolgálat teljesítése után a bevonulás előtti munkahelyén továbbfoglalkoztatott dolgozó bérét a vele azonos vagy hasonló munkakörben bekövetkezett bérrendezésre (bérfejlesztésre) figyelemmel kell megállapítani.

Dr. V. M.

Bélyeggyűjtőknek

Március 31.—április 8. között rendezik meg Békéscsabán a 17. országos ifjúsági bélyegkiállítás. A kiállítási anyagokat legkésőbb március 5-ig kell a MABE-OSZ Dél-magyarországi Területi Irodájához (Szeged, Bécsi krt. 29/B) megküldeni. A kiállítás március 31-én fél 12-kor nyílik a Kulich Gyula Ifjúsági és Ütörőházban. A kiállításra Ifjúság '79 bélyeg, alkalmi levelezőlap, kiállítási emléklap és emlékbökötték jelenik meg. A megnyitás napján az 1944-ben és 1945-ben működött, utóri futár-postaszolgálat emlékére ütörő-futárpostát indítanak Gyuláról Békéscsabára. A kiállítás helyén alkalmi postahivatal fog működni, ahol a kiállítás emlékbélyegzőjével bélyegzik a küldeményeket.

Az Apollo-15 űrhajóval száz darab levelet juttattak fel a Holdra 1971-ben. Ezeket a leveleket akkor a Kennedy Űrhajós Központ bélyegzőjével látták el és a két űrhajós, Irwing Scott és Woodrow Irick alá. Frankfurtnál Mainban átvételre hatvanezer frankot fizettek ki egy ilyen valóban nem mindennapi levélért.

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének postája 1980-ban megkezdte az ENSZ tagállamai zászlóinak bélyegen történő megjelenítését. Február elején sorsolással döntötték el, hogy melyik 16 állam zászlója szerepeljen az 1980-ban megjelenő bélyegeken. A sorsolás nekünk is kedvezett, így a magyar zászló bélyegképe már jövőre kiadásra kerül. A sorozat utolsó értékei előreláthatólag 1990-ben jelennek meg. Tekintettel az ENSZ-tagállamok nagy számára, 150 értéket meghaladó, „maraton” hosszúságú sorra számíthatunk.

Bulgária bélyegkiadásával emlékezett meg arról, hogy elkészült a Szövetséges gázvezeték. A 13 st. névértékű bélyegen látható a vezeték építő országok — a Szovjetunió, Bulgária, Lengyelország, Románia, Magyarország, Csehszlovákia és az NDK — zászlója is. A bolgár postától kaptuk azt a nagyon érdekes, magyar vonatkozású hírt is, hogy bélyegen kívánják bemutatni a nagyszöntmiki aranyeleket.

Deák Endre

SZ.
SIMON
ISTVÁN:
18.

Nagy vizek krónikája

„Ne vakeset és egyesek szeszélye alapján...”

Szeged újjáépítéséről törvényjavaslatot fogadott el a képviselőház. A királyi biztos a törvényt egyebek között ilyen indoklással pártfogolta: „...azon egyedül haszon, mely hasonló pusztulásokból vonható, ne vesszen el a városra nézve, azaz: a város ne a vakeset és egyesek szeszélye alapján épüljön ismét föl.” Kiknek szánta a megjegyzést — nem fontos ma már. Az újjáépítés valóban körülményes ment végbe, méghozzá meglehetősen nagy sebességgel. Jól tudjuk, hogy ennek Lechner Lajos volt a szellemi atyja. Az ő zsenialitásának köszönhetjük a hagyományos városképet, s a kor szemléleti és lehetőségeli korlátainak a megörökölt nehézségeket. Mert bizony sok mindenben a megoldás keretei sem maradtak ránk — sok másban meg követni sem tudtuk őket.

Az újjáépítési terv magyarázatában ez a nagyszerű mérnökember kifejti az akkor egyetlen helyes és elfogadható koncepciót. Talán jobb lett volna, ha vállalkoznak az ösők a város feltöltésére... — de mikor lett volna abból városrekonstrukció? Jó lett volna az is, ha nem szorult Szeged ilyen kis karéjba... — de hiszen a körtöltés így is majdnem 12 kilométer! Nem bannánk, ha kicsit erélyesebbek lettek volna, s mondjuk minden házat köből, téglából rendelkez megépíttetni... — akkor most nem fájna annyira, hogy száz év múltán minden egyszerre kezd elavulni és tönkremenni. Bár megépítettek volna tízszer annyi csatornát, kikövezték volna száz annyi utat, emeltek volna három annyi közintézményt! Úgy sikerült, hogy a víz után sebté-

ben felraktak egy modern elképzelést, s kitöltötték belőle annyit, amennyire energia volt. A többit későbbi generációkra hagyták.

Igy is nagy korszaka volt ez Szegednek. Talán csak a jelen évtizedek dinamizmusa fogható hozzá. Pénze nem volt akkoriban senkinek a pusztulás után, s téves hiedelem az, hogy netán a segélyekből föl lehetett építeni az új várost. Csak a kölcsön segített. Közintézmények építésére 5 millió forintot kölcsönzött Szegednek az állam, magánépítkezésekre pedig 10 milliót. De jól kibiztosította magát a kincstár, mert a magánadósságokért is a városnak kellett kezkeskednie.

Igazán jogos ítélekeztést az utókor mondhat a hatalmas vállalkozás műszaki és esztétikai értékeiről, amely már jól „meglakta”.

A minősítés summája körülbelül ez: „Lechner európai példaképe Hausmann párizsi városrendezése volt, amely számot vet a modern nagyváros megnövekedett közlekedésével, a lakás, illetőleg a munkahely megközelítésének mind súlyosbodó problémáival, a városlakók egészségügyi szükségleteivel. Eppen ezért széles utcákat, sugárutakat és körutakat létesít, terekekről és nyilvános parkokról, kényelmi be rendezésekről, így a vízvezeték, csatornázás, modern világítás általánossá tételéről gondoskodik. A feudális időből származó városmagot, amelynek reprezentáns alkotása a vár és templom, a nemesi palota és a céhbe tartozó kisipari műhely, most körülveszi a burzsoázia övezete a maga üzleteivel, bankjaival, bérpalotáival, a modern városi élet színhaláival: közhivatalokkal, iskolákkal, kórházakkal és szórakozóhelyekkel. A külső övezetre, a modern városi proletariátusnak a perifériákon elhelyezett bérkaszányaira, tömeglakásaira és gyártelepeire azonban nincs kellő gondja. Ez a polgári önelégültség és egyoldalúság Lechner tervezésén is tükröződik” (Bálint Sándor).

Továbbra is az idézett szerző nyomain haladunk, mert oly tömören és elemzőn tán senki sem centizgette végig ennek a városnak szinte minden korszakát, mint ő. A turista csodálkozása jogos az egyöntetűségen — ám ebben kevés volt az eredetiség. A tervben kifejeződő nagyvonalúság — mely európai igényű nagyváros kereteit jelenti — jórészt illúzió maradt, hiszen éppen maga a polgári korszak rombolta le sorozatosan a fejlődés anyagi alapjait. A szabályosságot is túlzáshoz közelelné érzé az utókor, de hálás az

utak és a terek méretezéséért. És ez a bíráló nem kisebbit Lechner érdemeit, mert korának színvonalán, ízlésvilágát tükrözve dolgozott, s ezzel a csekély megszoritással kivívja még kritikusaitól is a „kiváló” minősítést.

Legtöbben a királyi biztosságnak a feltöltés körüli álfoglalatát sérelmezik a későbbi építések közül. Az utak és utcák magasításával ugyan valamiféle belső „gátrendszert” alkottak, remélve, hogy majd a folyamatos belső feltöltés követi ezt a lépést — hanem ezzel egyszersmind bekecskítették a várostestbe is a nedvességet, s a valódi mélyedések lecsapolhatatlanságát is elérték. Innen a sok nedves ház és pincelakás, ezért volt és maradt drága sok városrészen máig is az építkezés. A városszint egyenletlensége ezer gondot hagyott a csatornázás ügyeire is.

A kor embere természetesen másként látta mindezt. A vész után épült és felépült a város — s ez a szenvedések után mindennél nagyobb gyönyörűséggel töltötte el. Kaszányákat építettek az állam, díszes középületeket, ez időből való a posta, a financia, a bíróság épülete, a híres-hírhedt Csillag-börtön, a színház, elkészült az új közúti híd, kétszeres nekifutással a rakpart, az újszegedi vígadó, egy sereg iskola és egyházi épület...

Nagy étvágya lett Szegednek a polgárságnak, saját tökéjével és a kölcsönökkel maga is tollászodott — hanem a kölcsön törlesztése körül nagy zavarok támadtak aztán! Félig készen álltak házak, rengeteg volt közöttük az eladó, mert a város kezességet vállalt a hitelért, s valahogyan biztosítania kellett magát. Sok házat akár ingyen is meg lehetett volna akkoriban venni, átváltozva a kölcsön törlesztését.

Azt talán mondani sem igen kell, hogy Öfelsége, a király visszajött Szegedre, behajtani a nép megbecsülését és tiszteletét az egykori látogatásért és pártfogásért. Történt ez 1883-ban. S az előkelőségek nem győzték hangsúlyozni, hogy „a királyi akarat”... meg effélek. A nép azonban emlékezett egy valódi történelmi nagyság szavátára. A Kosuthéra. „Bármit és mennyit is — tegyen a királyi hatalom által támogatott nemzet Szeged javára, ez csak segítség lehet az alkotásnál, de nem maga az alkotás. Ennek nagy munkájában az oroszlanrész mindenesetre Szeged népének csüggedetlen erélyére vár.”

Akkor is, azóta is.

(Folytatjuk.)